

ISSN 1999-4214 (print)

ISSN 2957-5095 (online)

ЕУРАЗИЯ ГУМАНИТАРЛЫҚ ИНСТИТУТЫНЫҢ

ХАБАРШЫСЫ

ВЕСТНИК

ЕВРАЗИЙСКОГО
ГУМАНИТАРНОГО
ИНСТИТУТА

BULLETIN

OF THE EURASIAN
HUMANITIES
INSTITUTE

№1/2026

Жылына 4 рет шығады
2001 ж. шыға бастаған

Выходит 4 раза в год
Начал издаваться с 2001 г.

Published 4 times a year
Began to be published in 2001

Астана, 2026

Бас редактор **Дауренбекова Л.Н.**
А.Қ. Құсайынов атындағы Еуразия гуманитарлық институтының доценті,
филология ғылымдарының кандидаты
Жауапты редактор **Алимбаев А.Е.**
А.Қ. Құсайынов атындағы Еуразия гуманитарлық институтының доценті,
философия докторы (PhD)

Редакция алқасы

Аймұхамбет Ж.Ә.	филология ғылымдарының докторы, профессор, Л.Н. Гумилев атындағы ЕҰУ, Астана, Қазақстан
Ақтаева К.	филология ғылымдарының докторы, профессор, А. Мицкевич атындағы Польша университеті, Познань, Польша.
Әбсадық А.А.	филология ғылымдарының докторы, профессор, А. Байтұрсынов атындағы Қостанай өңірлік университеті, Қостанай, Қазақстан
Аасланд Е.	философия докторы (PhD), профессор
Бредихин С.Н.	филология ғылымдарының докторы, профессор, Солтүстік Кавказ федералды университеті, Ставрополь, РФ
Гайнуллина Ф.А.	филология ғылымдарының кандидаты, доцент Ә. Бөкейхан атындағы университеті, Семей, Қазақстан
Ермекова Т.Н.	филология ғылымдарының докторы, профессор, Қазақ ұлттық қыздар педагогикалық университеті, Алматы, Қазақстан
Есиркепова К.Қ.	филология ғылымдарының кандидаты, қауымдастырылған профессор, А. Байтұрсынов атындағы Қостанай өңірлік университеті, Қостанай, Қазақстан
Жүсіпов Н.Қ.	филология ғылымдарының докторы, профессор, Торайғыров университеті, Павлодар, Қазақстан
Каранфил Г.	философия докторы (PhD), профессор, Комрат мемлекеттік университеті, Кишинев, Молдова
Курбанова М.М.	филология ғылымдарының докторы, профессор, Алишер Навои атындағы Ташкент мемлекеттік өзбек тілі мен әдебиеті университеті, Ташкент, Өзбекстан
Қамзабекұлы Д.	ҚР ҰҒА академигі, филология ғылымдарының докторы, профессор, Л.Н. Гумилев атындағы ЕҰУ, Астана, Қазақстан
Құрысжан Л.Ә.	филология ғылымдарының кандидаты, профессор, Ханкук шетелтану университеті, Сеул, Оңтүстік Корея
Онер М.	философия докторы (PhD), профессор, Эгей университеті, Измир, Туркия
Олдфилд А.	Философия докторы (PhD), профессор, Каролина Университеті Каролина, АҚШ
Пименова М.В.	филология ғылымдарының докторы, профессор, Шет ел тілдері институты, Санкт-Петербург, РФ
Сайфулина Ф.С.	филология ғылымдарының докторы, профессор, Қазан федералды университеті, Қазан, Татарстан, РФ
Сенмез О.Ф.	философия докторы (PhD), профессор, Токат Газиосманпаша университеті, Токат, Түркия

Редакцияның мекенжайы: 010009, Астана қ., Жұмабаев даңғ., 4
Телефон/факс: (7172) 561 933; e-mail: eagi.vestnik@gmail.com, сайт: ojs.egi.kz

Еуразия гуманитарлық институтының Хабаршысы.

Меншіктенуші: «А.Қ. Құсайынов атындағы Еуразия гуманитарлық институты»

Қазақстан Республикасы Ақпарат және қоғамдық даму министрлігі Ақпарат комитетінде қайта есепке қойылды. Тіркеу № KZ92VPY00046970 17.03.2022

Басуға 27.03.2026 ж. қол қойылды. Пішімі 60*84 1\8. Қағаз офсеттік Көлемі. БТ.

Таралымы 200 дана. Бағасы келісім бойынша. Тапсырыс № 89

«Ақтаев У.Е.» баспасында басылып шықты

© А.Қ. Құсайынов атындағы Еуразия гуманитарлық институты

Главный редактор **Дауренбекова Л.Н.**
Кандидат филологических наук, доцент Евразийского гуманитарного института имени
А.К. Кусаинова
Ответственный редактор **Алимбаев А.Е.**
Доктор философии (PhD), доцент Евразийского гуманитарного института имени
А.К. Кусаинова

Редакционная коллегия

Аймухамбет Ж.А.	доктор филологических наук, профессор, ЕНУ имени Л.Н. Гумилева, Астана, Казахстан
Актаева К.	доктор филологических наук, профессор, университет имени Адама Мицкевича, Познань, Польша.
Абсадық А.А.	доктор филологических наук, профессор, Костанайский региональный университет имени А.Байтурсынова, Костанай, Казахстан
Аасланд Е.	доктор философии (PhD), профессор
Бредихин С.Н.	доктор филологических наук, профессор, Северо-Кавказский федеральный университет, Ставрополь, РФ
Гайнуллина Ф.А.	кандидат филологических наук, доцент университет имени А. Бокейхана, Семей, Казахстан
Ермекова Т.Н.	доктор филологических наук, профессор, Казахский национальный женский педагогический университет, Алматы, Казахстан
Есиркепова К.К.	кандидат филологических наук, профессор, Костанайский региональный университет имени А. Байтурсынова, Костанай, Казахстан
Жусипов Н.К.	доктор филологических наук, профессор, Торайгыров университет, Павлодар, Казахстан
Каранфил Г.	доктор философии (PhD), профессор, Комратский государственный университет, Кишинев, Молдова
Курбанова М.М.	доктор филологических наук, профессор, Ташкентский государственный университет узбекского языка и литературы им. Алишера Навои, Ташкент, Узбекистан
Камзабекулы Д.	академик НАН РК, доктор филологических наук, профессор, ЕНУ имени Л.Н. Гумилева, Астана, Казахстан
Курсыжан Л.А.	кандидат филологических наук, профессор, Университет иностранных языков Ханкук, Сеул, Южная Корея
Онер М.	доктор философии (PhD), профессор, Эгейский университет, Измир, Турция
Олдфилд А.	доктор философии (PhD), профессор, Университет Каролины Каролина, США
Пименова М.В.	доктор филологических наук, профессор, Институт иностранных языков, Санкт-Петербург, РФ
Сайфулина Ф.С.	доктор филологических наук, профессор, Казанский федеральный университет, Казань, Татарстан, РФ
Сенмез О.Ф.	доктор философии (PhD), профессор, Университет Токат Газиосманпаша, Токат, Турция

Адрес редакции: 010009, г. Астана., пр. Жумабаева, 4
Телефон/факс: (7172) 561 933; e-mail: eagi.vestnik@gmail.com, сайт: ojs.egi.kz

Вестник Евразийского гуманитарного института.
Собственник: «Евразийский гуманитарный институт имени А.К. Кусаинова».
Министерством информации и общественного развития Республики Казахстан Комитет информации постановлено на переучет № KZ92VPY00046970 17.03.2022
Подписано в печать 27.03.2026 г. Формат 60*84 1\8. Бум. типогр.
Тираж 200. Цена согласовано. Заказ № 89
Напечатано в издательстве «У.Е. Актаева»

©Евразийский гуманитарный институт имени А.К. Кусаинова

Chief Editor **Daurenbekova L.N.**

Candidate of Philological Science, Associate Professor of the A.K. Kussayinov Eurasian Humanities Institute

Editor-in-Chief **Alimbayev A.E.**

Doctor of Philosophy (PhD), Associate Professor of the A.K. Kussayinov Eurasian Humanities Institute

Editorial Board

Aimuhambet Zh.A.	Doctor of Philological Sciences, Professor, L.N. Gumilyov ENU, Astana, Kazakhstan
Aktayeva K.	Doctor of Philological Sciences, Professor, Poznan Adam Mitskevich University, Poznan, Poland
Absadyk A.A.	Doctor of Philological Sciences, Professor, Kostanay Regional University named after A.Baitursynov, Kostanay, Kazakhstan
Aasland E.	
Bredikhin S.N.	Doctor of Philological Sciences, Professor, North-Caucasus Federal University, Stavropol, RF
Гайнуллина Ф.А.	Candidate of Philological Sciences, Associate Professor Alikhan Bokeikhan University, Semey, Kazakhstan
Yermekova T.N.	Doctor of Philological Sciences, Professor, Kaz. National Women's Pedagogical University. Almaty, Kazakhstan
Yesirkepova K.K.	Candidate of Philological Sciences, Professor, Kostanay Regional University named after A.Baitursynov, Kostanay, Kazakhstan
Zhusipov N.K.	Doctor of Philological Sciences, Professor, Toraighyrov University, Pavlodar, Kazakhstan
Karanfil G.	Doctor of Philological (PhD), Professor, Komrat Devlet Univerditesi, Kishinev, Moldova
Kurbanova M.M.	Doctor of Philological Sciences, Professor, Tashkent State University of the Uzbek Language and Literature named after Alisher Navoyi, Tashkent, Uzbekistan
Kamzabekuly D.	Academician of NAS RK, Doctor of Philological Sciences, Professor, L.N. Gumilyov ENU, Astana, Kazakhstan
Kuryszhn L.A.	Candidate of Philological Sciences, Professor, Hankuk University of Foreign Studies Seoul Korea
Oner M.	Doctor of Philological (PhD), Professor, Aegean University, Izmir, Turkey
Oldfield A.	Doctor of Philological (PhD), Professor, Coastal Carolina University Carolina, USA
Pimenova M.V.	Doctor of Philological Sciences, Professor, Foreign Languages Institute, St-Petersburg, RF
Seifullina F.S.	Doctor of Philological Sciences, Professor, Kazan Federal University, Kazan, Tatarstan, RF
Senmez O.F.	(PhD), Professor, Tokat Gaziosmanpasa University, Tokat, Turkey

Editorial address: 010009, Astana., 4, Prospect Zhumabayev

Tel/Fax: (7172) 561 933; e-mail: eagi.vestnik@gmail.com, сайт: ojs.egi.kz

Bulletin of the Eurasian Humanities Institute.

Owner: «A.K. Kussayinov Eurasian Humanities Institute».

The Ministry of Information and Public Development of the Republic of Kazakhstan Information Committee decided to re-register No. KZ92VPY00046970 17.03.2022

Signed for printing 27.03.2026 Format 60 * 84 1 \ 8. Paper. Printing house

Circulation 200. Price agreed. Order No. 89

Printed in the publishing house of «U.E. Aktaev»

МАЗМҰНЫ — СОДЕРЖАНИЕ — CONTENTS

ТІЛ БІЛІМІ – ЯЗЫКОЗНАНИЕ – LINGUISTICS

АКМАГАМБЕТОВА Б.Е., САРСЕКЕ Г.Ә., ШАХИН И.	Сұхбат дискурсындағы коммуникативті стратегия мен тактика: қолданыс ерекшеліктері	7
БЕРГІБАЕВА Д.Қ., КЕНЖЕҒАЛИЕВ С.А., СЕРДАЛИНА С.К.	Ділдік лексикон және қостілділік	22
DOSZHAN Z.A., YERSULTANOVA G.T., KNASSANOVA M.T.	Lexicalising myth and cultural memory: a comparative study of kazakh and english mythologemes	31
ЕСКЕЕВА М.Қ., РАЙНБЕКОВА Г.С.	Түркі халықтарының тұрмыстық лексикасы: тарихи және мәдени аспектілері	40
ЖЫЛКЫБАЕВА М.С., САПАРБАЙҚЫЗЫ Ш., СПАТАЕВА С.Т.	Қытай және басқа да шығыс дереккөздеріндегі көне түркі қала атауларында кездесетін -кент/-кет формантының тарихи-лингвистикалық ерекшеліктері	48
ИСКАКОВА Г.Ж., ТЛЕУБЕРДИНА Г.Т., ТАҢСЫҚБАЙ Ә.Қ.	Көркем мәтінді комикс форматына бейімдеудің лингвистикалық негіздері: отандық әдебиетке шолу	57
МАНАПБАЕВА Ж.Ж., АЛПЫСБАЕВА А.Е., ЖУСУПОВА А.У.	Аударма сапасын бағалау тәжірибесі	67
ОСПАНОВА Ф.А., БАЛХИМБЕКОВА П.Ж.	Бизнес терминологиясындағы кірме сөздердің ерекшеліктері	79
SAKYEVA G.O., IBRAIMOVA L.A.	The importance of lexical classification of film discourses in creating a multimedia corpus (based on the film “Alty jasar Alpamys” (“Six-year-old Alpamys”))	90

ӘДЕБИЕТТАНУ – ЛИТЕРАТУРОВЕДЕНИЕ – LITERATURE STUDIES

АБДУЛЛИНА А.Б., СҰЛТАҒАЛИЕВА О.Қ., СЕЙСЕМБАЕВА Ж.А.	Қазіргі қазақ поэзиясындағы ұлттық мінез поэтикасы мен символикасы	98
ALIYEV Y.N., TOIBAZAR A.M., TURDALI T.	The historical figure and the epic hero in kazakh epic poetry (based on the epic of Edige)	108
АЛИМКАНОВА Г.Б., ЖҮСІПОВ Н.Қ.	Ғалым Едіге Тұрсыновтың түркі халықтары фольклоры туралы тұжырымдары	121
ӘЛТАЙ А.Д., ЖӘЛЕЛОВА М.С., ҚИАРЫСТАНОВА Г.Қ.	Қадыр Мырза Әли поэзиясындағы ауыл концептісі және ұлттық болмыс	130
БАКИРОВА Ш.А., БАЙМЫШ Л.Қ.	Ж. Бектұров шығармаларындағы азаттық сарын	140
YERZHANOVA F.M., IBRAEVA ZH.B., MUKANOVA ZH. R.	Reinterpreting the fairy tale: modern trends in kazakhstani children’s literature	151

GALYMZHANOVA Z.T., BAYTANASOVA K.M., KALIYEV A.K.	The narrative structure in S. Seifullin's novel «A hard road, a perilous journey»	162
ИБРАГИМОВА Д.Қ., АСЫЛБЕКҰЛЫ С., ТОҚШЫЛЫҚОВА Г.Б.	Жазушы Сайын Мұратбековтің сыншылық қыры	171
ИХСАН Д.М.	Түркістан мерзімді баспасөзінде ұлттық фольклордың жариялануы мен зерттелуі	181
КЕНЖЕҚОЖАЕВА А.М., ЖУСАНБАЕВА С.Б.	Метапоэтиканың метамәтіндік өлшемдері (А. Құнанбайұлы шығармашылығы негізінде)	192
МАКАТОВА А.А., ӘБСАДЫҚ А.А.	«Абай», «Сана», «Таң» журналдарындағы қазақ фольклор материалдары	202
МҰСТОЯПОВА А.Т., ИБРАИМОВА Ж.Ж., ЖАМАНОВА Ж.Ж.	Джордж Оруэлдің «1984» романындағы псевдокарнавал поэтикасы	211
НҮРБАЕВА А.Н., ТӨЛЕБАЕВА Қ., ДАУРЕНБЕКОВА Л.Н.	Прецеденттік құбылыстардың көркем мәтіндегі қолданысы (Шәкәрім Құдайбердіұлы шығармалары негізінде)	222
НҮРБАНОВА А.Қ.	Мәшһүр Жүсіп Көпейұлы шығармаларындағы білім мен тәрбие құндылықтары	235
СӘРСЕНБАЕВА Ж.Б., ҚҰРМАНБАЙ А.П., ОБАЕВА Г.С.	Айгүл Кемелбаеваның «Мұнара» романындағы әйел бейнесі: архетип және сана трансформациясы	245
СЕЙПУТАНОВА А.Қ., НУРЛАНОВА А.Н.	Ш. Құдайбердіұлының «Түрік, қырғыз-қазақ һәм хандар шежіресіндегі» қазақ рулары туралы мәліметтердің тарихи негізі	257
ХАМИДОВА А.Х., КАНАФИНА М.А., ЖУМСАКБАЕВ А.Т.	Женский иронический детектив как форма социокультурного комментария (на материале романа Дарьи Донцовой «Маникюр для покойника»)	267

ТІЛ ЖӘНЕ ӘДЕБИЕТТІ ОҚЫТУ ӘДІСТЕМЕСІ – МЕТОДИКА ПРЕПОДАВАНИЯ ЯЗЫКА И ЛИТЕРАТУРЫ – METHODOLOGY OF TEACHING LANGUAGE AND LITERATURE

КАЙЫРБАЕВА Ж.К., РАХМЕТОВА Р.С.	Оқушылардың сөзсаптамын тілдесім әрекеті негізінде дамытудың педагогика-психологиялық аспектісі	275
KOILYBAYEVA R.K., KUSMANOVA K.A.	Formation of family values in children on the basis of family discourse	388
МАЖИЕВА Н.А., БАЛТАБАЕВА Н.С., А.БЕРКЕНОВА Р.	ЖОО-да қазақ эпостарды жобалық әдістеме арқылы оқыту	299
ОРАЗ А.Н., МАЛИКОВ Қ.Т., РАМАЗАНОВА Г.Х.,	Қазақ тілін оқытуда корпусстық тәсілдердің лексикалық дағдыларды қалыптастыруға ықпалы	309
ТЕЛГОЖАЕВА Қ.С., ОДАНОВА С.А., ЖАЙЛАУБАЕВА М.Қ.	Ұлттық-мәдени код негізіндегі виртуалды жиі жүйесі: тіл үйренушілердің икемді дағды күзіреттілігін қалыптастыру	334
ТОҒЫЗБАЙ Н.Б., ЕРСУЛТАНОВА Г.С., ЖУМАХАНОВА Н.Н.	ҚАЗТЕСТ жүйесіндегі өнімді сөйлеу әрекеттерінің ерекшеліктері	346

*Н.А. МАЖИЕВА¹
Н.С. БАЛТАБАЕВА²
Р.А. БЕРКЕНОВА³

Қазақ ұлттық қыздар педагогикалық университеті, Алматы, Қазақстан ^{1,2}
Шерхан Мұртаза атындағы Халықаралық Тараз университеті, Тараз,
Қазақстан³

(e-mail: nmazhi72@gmail.com¹, balnargiza@mail.ru², agabekkyzy_rabiga@mail.ru³)

ЖОО-ДА ҚАЗАҚ ЭПОСТАРДЫ ЖОБАЛЫҚ ӨДІСТЕМЕ АРҚЫЛЫ ОҚЫТУ

Аңдатпа. Бұл мақалада қазақ эпосын жоғары мектепте жобалау әдісі арқылы оқытудың жолдары қарастырылады. Жұмыстың зерттеу мақсаты, жобалық оқытудың мүмкіндіктерін айқындап, болашақ мұғалімдердің шығармашылық қабілеті мен зерттеу дағдыларын ұлттық құндылықтарға деген көзқарасын қалыптастыру. Яғни, жобалық әдіспен оқыту білім алушыларды өз бетінше ізденуші, талдаушы және қорытынды жасаушы ретінде қалыптастыруға бағыттайды.

Эпикалық туындылардың жанрлық ерекшеліктері мен ортақ белгілері салыстырмалы түрде саралайды, олардың ұлттық дүниетанымдағы рөлі айқындалады. Батырдың ел қорғаудағы ерлігімен қатар сүйіктісіне деген адал сезімі арқылы жеткен жеңісі халықтың аңсаған мұраттарын танытатын басты мотив екені мысалдармен дәлелденеді. Мұндай сюжеттер ғасырлар бойы халық шығармаларында жалғасын тауып, ұлт жадында үлгі-өнеге ретінде сақталған. Яғни, фольклортану және педагогика ғылымы саласында зерттеліп келе жатқан бұл тақырыптың өзектілігі заманауи кезеңде де өз маңызын жоғалтпайтынын ескере келе, жоба әдісін қолдану барысында студенттер эпостың тақырыптық-мазмұндық ерекшеліктері мен тарихи негіздерін зерттеп, көркемдік-эстетикалық мәнін жан-жақты талдап, заманауи оқыту технологиялармен ұштастырады. Бұл тәсіл студенттердің ұлттық рухани мұраға деген қызығушылығын арттырып, пәндік және метапәндік құзыреттіліктерін дамытады.

Түйінді сөздер: қазақ эпосы, жобалық оқыту, жоғары мектеп, инновациялық әдіс, ұлттық құндылық, білім беру технологиясы.

Кіріспе. Қазақ эпосын жобалық әдісі арқылы оқытудың дәстүрлі әдебиеттану мен заманауи педагогикалық технологиялардың синтезіне негізделген инновациялық бағыт.

Бұл әдіс оқу үдерісін оқушының дербес ізденісіне, проблеманы шешуге бағыттайды. Жобалық әдісі білім берудің конструктивистік парадигмасына сай келеді, себебі ол оқушының жеке тәжірибесі мен өмірлік контекстін оқу мазмұнымен байланыстырады. Қазақ эпостарын жобалық әдістеме арқылы оқыту – қазіргі білім беру практикасында көрнекі, жүйелі және нәтижелі әдістерді біріктіретін тиімді тәсіл болып табылады. Жобалық әдістеме оқушыларға тек мәтінді меңгертуге ғана емес, сонымен бірге эпостардың мәдени-тарихи, әдеби және рухани құндылықтарын жан-жақты түсінуге мүмкіндік береді.

Жобалық әдістеме арқылы оқыту кезінде студенттер немесе оқушылар эпостың мазмұнын зерттеп, кейіпкерлердің мінез-құлқын, сюжет желісін талдайды, әдеби

құралдарды және тарихи контексті анықтайды. Сонымен қатар, олар өз зерттеу жобаларын құрастырып, шығармашылық тапсырмаларды орындау арқылы ақпаратты талдау, қорытынды жасау және презентациялау дағдыларын дамытады. Бұл тәсіл қазақ эпостарының тек фольклорлық құндылығын сақтау ғана емес, олардың оқытылатын материал ретінде заманауи білім беру бағдарламасына бейімделуіне, тарихи және әдеби танымдық қабілеттерді дамытуға мүмкіндік береді. Жобалық әдістемемен оқыту білім алушылардың белсенділігін арттырып, өз бетінше іздену және шығармашылықпен жұмыс жасаудағыларын қалыптастырады. Осырете, ерекше көңіл бөлетін қазақ фольклорындағы эпостың табиғаты – ұжымдық сөз шеберлері, ұлттық-рухани болмыстың көрінісі. Қазақ халқының рухани мәдениетінде эпостық мұралар ерекше орын алатын “Қобыланды батыр”, “Алпамыс батыр”, “Ер Тарғын”, «Қамбар батыр», т.б. көптеген эпостық жырлар ұлттың тарихи дүниетанымын, моральдық-этикалық ұстанымдарын бейнелейді. Яғни, білім беру жүйесіндегі ұлттық мұраларды оқытудың негізгі міндеттеріне ерекше мән беруіміз қажет. Дегенмен, қазіргі білім алушылардың дайын ақпараттан білім алатындары оқу орындарын алаңдататыны сөзсіз. Бұл білімді өз бетімен ізденуші, зерттеуші тұлға ретінде қалыптастыру әрекеттерін ойластыру маманның еншісінде. Сондықтан жоба әдісі арқылы оқыту эпостың этнопедагогикалық, мәдениеттанушылық, тілдік, философиялық және эстетикалық қырларын жан-жақты кешенді зерттеу жүргізуіне тиімді бағыттың бірі. ЖОО студенттері арасында өткізілген сауалнамалар мен пікірталастар, сондай-ақ дәріс пен практикалық сабақтардағы талдау жұмыстары негізінде олардың көзқарастары мен ой қорытындылары жүйеленді. Бұл бағытта белгілі педагог-ғалымдардың әдістемелік тұжырымдарына сүйене отырып, сабақ барысында тиімді тәсілдер қолданылды. Зерттеу нәтижелері қазақ эпосын оқытудағы жобалық оқыту әдісі студенттердің белсенділігін, сыни ойлау қабілеттері мен топтық жұмыс мәдениетін жетілдіретінін көрсетеді.

Әдістеме және зерттеу әдістері. «Проектное обучение (англ. project-based learning), или метод проектов, - это подход, при котором студенты обучаются в процессе самостоятельного планирования и разработки решений для некой проблемы или задачи» [1] деген жобалық оқытудың мәнін қысқа да нақты ашып көрсетеді. Яғни, білім алушылардың нақты бір мәселені шешу мақсатында дербес немесе топпен зерттеу, талдаулары мен шығармашылық нәтижеге жету әрекеттерін айғақтайды.

Ғалым Е.А.Касьяник жобалық әдіс туралы зерттеуінде: «Результаты выполненных проектов должны быть, что называется, «осязаемыми», т. е. если это теоретическая проблема, то конкретное ее решение, если практическая – конкретный результат, готовый к использованию (на занятии, в учреждении образования, в реальной жизни). Если говорить о методе проектов как о педагогической технологии, то эта технология предполагает совокупность исследовательских, поисковых, проблемных методов, творческих по самой сути» [2, 2]. Бұл пікірдің өзегі жобалық әдістің нәтижесі абстрактылы білімнің нақты, өлшенетін, қолмен ұстап көруге болатын нәтиже болуы керек деген ой. Яғни, теориялық сипатта нақты тұжырым, шешім немесе ғылыми дәлел келтіруі тиіс. Ал жоба практикалық бағытта болса, онда оның нақты қолдануға болатын өнімі (мысалы, сабақ жоспары, оқу құралы, бейнежоба, әлеуметтік жоба, әдістемелік нұсқаулық, веб-ресурс т.б.) болуы қажет. Автор жобалық әдісті педагогикалық технология ретінде қарастырады. Бұл өте маңызды тұжырым. Яғни, жобалық оқытудың басты ерекшелігі студент оқу процесінде білім алумен қатар, білім тудырушы, жаңа өнім жасаушы рөлін атқарады. Педагогикалық технология ретінде жобалық әдіс:

- жоспарлау, орындау, бағалау кезеңдерін қамтитын жүйелі процесс;
- оқу процесінде ізденіс, зерттеу, проблемалық оқыту және шығармашылық әдістерді біріктіретін кешенді құрылым.

Бұл тұрғыдан алғанда, жоба әдісі дәстүрлі репродуктивті оқыту тәсілдерінен түбегейлі өзгеше. Ол білім алушының өз бетінше ойлауына, мәселе шешу қабілетіне, шығармашылық іс-әрекетке сүйенеді. Яғни, «зерттеушілік», «ізденістік» және «проблемалық» ұғымдары жобалық оқытудың негізгі құрамдас бөліктері ретінде қарастырылады. Яғни:

- Зерттеушілік әдіс – студент нақты деректер жинап, талдау жасайды, қорытынды шығарады;

- Ізденістік әдіс – ақпарат көздерін салыстырады, жаңа идея ұсынады;

- Проблемалық әдіс – білім алушыны нақты мәселені шешуге итермелейді;

- Шығармашылық әдіс – алынған білімді жаңа формада көрсетуге мүмкіндік береді (мысалы, бейне, инфографика, әдеби реконструкция, т.б.). Бұл әдістердің барлығы жобалық оқыту технологиясының өзегін құрайды және студенттің кәсіби тұлғалық дамуына ықпал етеді.

Осы ретте, Нартова О.В. жобалық әдістің артықшылықтары және шектеулері туралы талдаулары: «Жобаның артықшылықтары, оқушының белсенділігі артады; сыни және шығармашылық ойлау дамиды; пәнаралық байланыс күшейеді; оқушының мотивациясы жоғарылайды. Ал, шектеулері, жобаны жоспарлау және іске асыру үшін уақыт талап етіледі; мұғалім тарапынан жоғары деңгейде кәсіби ұйымдастыру қажет» [3, 316]. Ғалымның аталған барлық тақырыптар үшін жоба әдісіне бірдей жарамды болмауы да мүмкін. Сондай-ақ, ғалымның ерекше атап өткен: «жобаны жоспарлау және іске асыру үшін уақыт талап етіледі. Мұғалім тарапынан жоғары деңгейде кәсіби ұйымдастыру қажет» [3, 317]. Әрине, жобалық тапсырма дайындықты, ақпарат жинауды, жоспарлауды, презентацияны қажет етеді. Бұл дәстүрлі сабақ форматына қарағанда көп уақыт алады. Яғни, Нартованың бұл шектеуі педагогикалық зерттеулерде расталған. Жоба әдісі әрбір оқу тақырыптары немесе пәнге тиімді деп айту өте қиын. Кейбір тақырыптар үшін дәстүрлі міндеттер тиімді де болуы мүмкін. Жалпы айтқанда, Нартованың жобалық әдіске қатысты артықшылықтары мен шектеулері, педагогикалық теория мен зерттеу нәтижелерімен үндес келеді.

Сол сияқты, ғалымдардың зерттеуінде: «By doing so, it aims to provide quantitative evidence for the role of culturally responsive content in shaping both cognitive and affective dimensions of student learning. This research, therefore, goes beyond traditional literary criticism to bridge theory and classroom practice. Ultimately, the study sets out to define the pathways through which ancient epic narratives can inform modern teaching methodologies, thereby extending the scope of epic studies into the realm of educational research» [4, 155] – деген пікірі заманауи педагогика мен фольклорлық зерттеуді тоғыстырған көзқарасын білдіреді. Ғалымның пікірі, көне эпостар мен әдеби мұраларды қазіргі білім беру үдерісіне енгізу, оқыту тәжірибесін жаңғыртудың тиімді жолдары туралы тоқталған. Бұл тәсіл теория мен практиканы байланыстырып, оқушылардың білімдік деңгейі мен ұлттық сана мен рухани сезімдерін дамытуға бағытталуы туралы ерекше айғақтайды. Ғалымдардың эпостық жырларды қазіргі білім беру жүйесінде қолдану арқылы рухани құндылық пен танымдық белсенділікті қатар қалыптастыруға болатынын ғылыми тұрғыда дәлелдеуді көздейді.

Қазақ эпосын оқыту контекстінде қарастыратын болсақ, жобалық әдіс арқылы оқыту барысында осы принциптері алға қойылады:

- Теориялық – студент эпостың идеялық-мазмұндық мәселесін ғылыми тұрғыдан шешеді. (мысалы, «Қобыланды батырдағы ерлік концептісі» туралы зерттеу).
- Практикалық – студент оқу процесінде қолдануға болатын өнім жасайды (мысалы, «Эпос кейіпкерлерінің заманауи бейнесі» және «Эпостағы батырдың үйлену жолын картография әдісіне түсіру» тақырыбында бейнежоба немесе карта көрмесі).

Оқыту принциптерінің негізінде жобалық әдісі арқылы оқыту үдерісі төрт кезеңнен қарастыруға болады:

1. Мәселені анықтау және тақырып таңдау. Мысалы: «Қобыланды батыр» жырындағы отаншылдық идея, Эпостың әйел бейнелері жүйесі, Батырлық эпос пен қазіргі ұлттық сана байланысы, т.б.

2. Зерттеу және ақпарат жинау. Бұл кезеңде білім алушылар эпостың мәтінін, ғылыми мақалаларды, фольклорлық нұсқаларды талдайды, салыстырмалы әдіс қолданады.

3. Жобаны құрастыру және шығармашылық өнім жасау. Әдеби көрініс, деректі видео, интерактивті карта, кейіпкер портреті, цифрлық иллюстрациялар бәрі жобаның нәтижелік формасы болуы мүмкін.

4. Қорғау және рефлексия. Әр топ өз жобасын ұсынады, пікірталас жүргізеді, өзін-өзі бағалау және топтық талдау жүзеге асады.

Айта келе, бұл кезеңдер оқушының белсенділігі мен шығармашылық қабілеттерін арттырады. Яғни, бұрын эпостар әдеби-мәдени құбылыс ретінде қарастырылса, енді ол оқыту әдістемесін жетілдірудің құралы ретінде сипатталады. Мұндай тәсіл студентті өмірлік жағдайларда шешім қабылдауға, командамен жұмыс істеу және өзінің кәсіби саласында жаңа өнім ұсынуға дайындайды.

Талқылау мен бақылау. Қазақ халқының тарихы ерлік пен елдік рухқа толы. Сан ғасырлар бойы ел тағдыры мен жер тұтастығын қорғаған батырлардың ерлігі халық жадында мәңгілік орын алады. Батырлық жырлар мен тарихи эпостар ұлттың рухани дүниесін, арман-мұратын, ерлік идеалын бейнелейтін асыл мұралар. Бұл туындыларда елін сүйген, туған жері үшін жанын қиған қаншама қаһарман тұлғалар күні бүгінге ел аузында айтылды. Әрине, бүгінгі қоғамда да батырлық ұғымы өз мәнін жойған жоқ. Уақыт пен заман өзгерсе де, елге деген адалдық пен жауапкершілік қасиеті адам бойындағы ең асыл құндылықтардың бірі болып қала береді. Қазіргі заманның қаһармандары өз ісінде ерлік пен жанқиярлық танытқан азаматтарымыз аз емес. Олар да эпостық батырлар секілді елінің тыныштығы мен халқының амандығы үшін күресетін жандар.

Осы орайда, батырлық жырларындағы дәстүрлі батыр бейнесі мен қазіргі заманның тұлғалық сипаттары салыстырмалы тұрғыдан қарастырылады. Зерттеу барысында олардың ұқсастықтары мен айырмашылықтары, рухани байланыстары және ұлттық санадағы орны талданады. Жұмыстың басты мақсаты өткені мен бүгінді байланыстырып, батырлық ұғымының ұлт мәдениетіндегі үздіксіз жалғастығын көрсету. Өйткені батырлықтың іс әрекеті өткеннің тарихында қала бермейтіні, ол бүгінгі ұрпақтың бойындағы рух пен намыстың айғағы, жалғасы тарапынан деп түсіну.

Қазақ әдебиеттануы мен фольклортану ғылымында батырлық эпостың идеялық мәні мен қазіргі қоғамдағы жалғастығы туралы көптеген ғалымдар терең зерттеу жүргізген. Солардың ішінде Ә.Қоңыратбаев, Р.Бердібаев, Ш.Ыбырай, Серік Қасқабасов, С.Сәкен, т.б. ғалымдардың еңбектері батырлық тақырыбының тарихи және заманауи қырларын байланыстыра қарастыруда ерекше маңызға ие. Фольклортанушы-ғалым С. Қасқабасов та осы идеяны қолдай отырып, батырлық эпостың мәңгілік мәнін айқындайды. Ол еңбегінде: «Батырлар жыры – ерлік идеясын мәңгілік өмірге айналдырған көркем дүние. Ол тек өткеннің бейнесі емес, қазіргі заманның да рухани тірегі» (5, 112). Ғалымның пікірі батырлық жырдың уақыттан тыс құндылық екенін көрсетеді. Эпос пен бүгінгі қоғам арасында үзілмейтін рухани сабақтастығы. Яғни, бұрынғы батырдың қолындағы қару бүгінде білім мен ғылымға, кәсіби шеберлікке айналған. Бұрынғы жау шапқыншы болса, бүгінгі күрес өмір мен өлім, тәртіп пен жауапсыздық, әділдік пен әділетсіздік арасындағы рухани күрес. Осылайша, батырлықтың идеясы қоғамның әр кезеңінде жаңа мазмұн алып, адамзаттың игілігі үшін қызмет етуде. Демек ол әр кезеңде өз кейіпкерін тудырып отырады. Бүгінгі қоғам қаһармандары эпос батырларының заманауи бейнесі, ал олардың әрекеттері халық рухының өміршеңдігін дәлелдейді.

Яғни, батырлық және тарихи эпостардағы Отанға деген сүйіспеншілік, ел мен жер қорғау идеяларын анықтау және қазіргі заман құндылықтарымен байланыстыру негізгі мақсат міндеттері анықталады. Мысалы,

- Эпос пен қазіргі батырлар арасындағы байланысты ашу;
- Батырлық пен отансүйгіштіктің қазіргі мәнін анықтау;
- Батырлық идеясының әр дәуірде жаңарып, жаңа мазмұн алуын көрсету.

Талқылау барысында бірнеше мысалдар келтіріп, талдауға сұрақтар ұсынуымызға болады. Мысалы, батырлық эпос кейіпкерлері мен бүгінгі қоғам қаһармандарының ұқсастығы мен айырмашылығын табу.

- «Қобыланды батыр» жырындағы Отан қорғау идеясын талдау. Талқылау сұрағы: Қобыланды батырдың ерлігі мен батырлық жолы нені дәлелдейді? Мысал келтіру.

- «Ер Тарғын» жырындағы ел бірлігі мен намыс мәселесі. Талқылау сұрағы: Тарғынның патриоттық бейнесі бүгінгі жас ұрпаққа қандай өнеге береді? Батырдың ерлігі мен рухы қазіргі заман кейіпкерлерімен салыстырғанда қандай ерекшеліктерге ие?

- «Алпамыс батыр» мен қазіргі әскери қызметкерлерді салыстыру. Сұрақтар: Екеуінің де басты миссиясы неде? Елге қызмет ету жолында қандай ұқсастық бар?

- Тарихи эпос «Бөгенбай батыр» немесе «Қабанбай батыр» жырларынан үзінді келтіру.

Бақылау тапсырмасы: Батырдың ел тағдыры үшін жасаған істерін жазып шығыңыз. Қай тұстардан халықтың бірлік рухы мен отаншылдық идеясы көрінеді?

Яғни, білім алушының зерттеу жұмысы барысында орын алатын мәселелерді талдауға ұсынамыз.

Кесте 1

Батырлық эпостардағы қаһарман бейнесі	Қазіргі заман қаһарманының бейнесі
- Қазақтың батырлық жырларының шығу тегі мен идеялық мазмұны; «Қобыланды батыр», «Ер Тарғын», «Алпамыс батыр», т.б. жырларындағы батыр тұлғасы; - Батырлардың негізгі қасиеттері: ерлік, намыс, адалдық, ел бірлігі; - Эпостық батырдың рухани және адамгершілік болмысы; - Батырдың ел қорғаудағы миссиясы мен ұлттық идеал ретіндегі рөлі.	- Бүгінгі қоғамдағы батырлық ұғымының жаңаша түсіндірмесі; - Қазіргі заман қаһармандары: әскери қызметкерлер, дәрігерлер, құтқарушылар, еріктілер; - Заманауи қаһармандардың ерлік әрекеттеріне нақты мысалдар (пандемия, төтенше жағдай, қоғамға қызмет, т.б.) келтіру; - Батырлықтың бейбіт өмірдегі көріністері мен жаңа формалары.
Батыр мен қаһарман бейнелерінің салыстырмалы талдауы	
- Эпос батырлары мен қазіргі қаһармандардың ортақ қасиеттері мен айырмашылықтары; - Батырлық идеясындағы жалғастық пен өзгеріс; - Рухани сабақтастық: ерлік пен елдік рухтың ұрпақтан ұрпаққа берілуі; - Салыстырмалы кесте мен мысалдар арқылы талдау; - Қоғамдағы батырлықтың тәрбиелік маңызы.	

Мұндағы екі тақырыптың айырмашылығы уақыт пен күрес тәсілінде берілуі сипатталады. Бұрынғы батырлар нақты жаумен шайқасса, қазіргі заман қаһармандары қоғамдағы қауіп-қатермен, аурумен, апатпен, тіпті немқұрайлылық пен жауапсыздықпен де күреседі. Батырлықтың көрінісі өзгергенімен, оның мәні мен рухы сол қалпында. Бүгінгі қаһармандардың ерлігі сыртқы жауға қарсы күрес емес, ішкі жауапкершілік пен азаматтық парызды орындаудағы табандылық. Сондықтан да эпос батырлары мен қазіргі қоғам қаһармандарын байланыстыратын негізгі идея адамзатқа қызмет ету, ел мүддесін жоғары қою және рухани беріктігі.

Еркінбекова З. зерттеуінде: “The ‘hero’ in Kazakh epic tradition is a complex cultural construct combining bravery, wisdom, and loyalty to the community” [5] Қазақша аудармасы, қазақ эпостық дәстүріндегі «қаһарман» ерлікті, даналықты, қоғамға адалдықты біріктіретін күрделі мәдени құрылым. Бұл дәйексөз қазақ эпостарындағы батыр бейнесінің көпқырлы

табиғатын дәл көрсетеді. Жырдағы батыр күш иесі, қоғамның рухани тірегі. Қазіргі заман қаһармандарында да осы үш қасиеттің жалғасы бар. Олар, батылдық қауіпті жағдайда шешім қабылдау қабілеті, даналық кәсіби білім мен парасаттылық және адалдық қоғамға және өз ісіне берілгендік. Бүгінгі батырлық ұғымы дәстүрлі эпостық бейненің эволюцияланған нұсқасы. Яғни, батырлық ұғымы уақытқа бағынбайтын қасиеті екенін түсіну. Ұрпақ ауысқанымен, батырлықтың мәні елге адал болу, намысты жоғары қою, ерлік жасау рухы өзгермейді. Демек, батырлық өткеннің аңызы емес, бүгіннің шындығы.

Осы ретте, эпостардан алынған мысалдар арқылы «нағыз батыр» ұғымының мәнін тапсырмалар арқылы анықтау.

Шығармашылық тапсырма: 3-5 минуттық бейнежобаға сценарий құру (мысалы, эпостан үзінді және қазіргі замандық параллель). Эпостық батырдың ролінде қазіргі жастардың бірі өзін ел қорғаушы ретінде елестетіп бейнежазба түсіреді. Мысалы қысқаша сұхбат сұрақтары: Сіз үшін «батыр», «батырлық» ұғымы деген не? Егер осы батырлар бүгін өмір сүрсе, олар елін қалай қорғар еді? Қазіргі Қазақстанның батырлары кімдер деп ойлайсыз

Топтық бақылау жұмысы: Әр топ бірі батырды (мысалы, Қобыланды, Ер Тарғын, Махамбет, Бөгенбай) зерттеп, келесі қазіргі заман қаһарманына параллель ұсынады. Постер, инфографика, немесе видео-презентация түрінде қорғайды. Берілген тақырып аясында салыстырмалы кесте жасауды ұсынамыз:

Кесте 1

Көрсеткіш	Эпос батыры	Қазіргі қаһарман
Ерлік пен қайсарлық	Қобыланды	Әскери қызметкер...
Елге адалдық	Ер Тарғын	Дәрігер, еріктілер, т.б.
Рухани күш	Алпамыс	Азаматтық белсенді...

Қорытынды сұрақтарды айғақтау: Бүгінгі қоғамда батырлықтың өлшемі қалай өзгерді? Эпостағы батырлардың өнегесі қазіргі жастардың санасында сақталған ба?

Белгіленген сұрақтар аясында қарастыратын мәселелерді белгілеу:

- Зерттеу нәтижелерін жинақтау;
- Эпос батырлары мен қазіргі қаһармандардың ұқсастығы мен айырмашылығы жөнінде қорытынды ой;
- Қазіргі жастар үшін батырлық ұғымының тәрбиелік мәні;
- «Батырлық» мәңгілік рухани құндылық екендігін дәлелдеу.

Айта келе, қазақтың батырлық жырларындағы кейіпкерлер мен қазіргі заман қаһармандары бір рухтың, бір идеалдың жалғасы. Уақыт өзгерсе де, батырлықтың мәні өзгерген жоқ. Бүгінгі батыр елінің, халқының, адамзаттың игілігі үшін еңбек еткен тұлға. Батырлық – мәңгілік ұғым. Ол өткеннің ескерткіші емес, бүгіннің тірі рухы. Батырлар өткенмен бірге өмір сүрмейді, олар әр дәуірде ел үшін қызмет еткен әр жүректе өмір сүреді.

Нәтижелер. Зерттеу нәтижелері көрсеткендей, жобалап оқыту әдісін қазақ эпосын меңгерту барысында қолданған оқушылардың когнитивтік, аффективтік және мәдени құзыреттілігін қалыптастырудағы тиімді құрал ерекшеліктерін анықтай алдық.

Біріншіден, когнитивтік даму тұрғысынан, жобалық тапсырмалар (мысалы, «Батыр бейнесін қазіргі қаһарман бейнесіндегі үлгімен салыстыру», «Эпос кейіпкерінің заманауи бейнесін бейнежоба түрінде ұсыну») оқушылардың талдау, салыстыру, жинақтау қабілеттерін айтарлықтай арттырды. Оқушылар мәтін мазмұнын жаттап айту деңгейінен шығып, оның идеялық және құндылықтық өзегін ұғынуға бағытталды. Бұл Блум таксономиясының жоғарғы деңгейлерінің (анализ, синтез, бағалау) жеткен көрсеткіші.

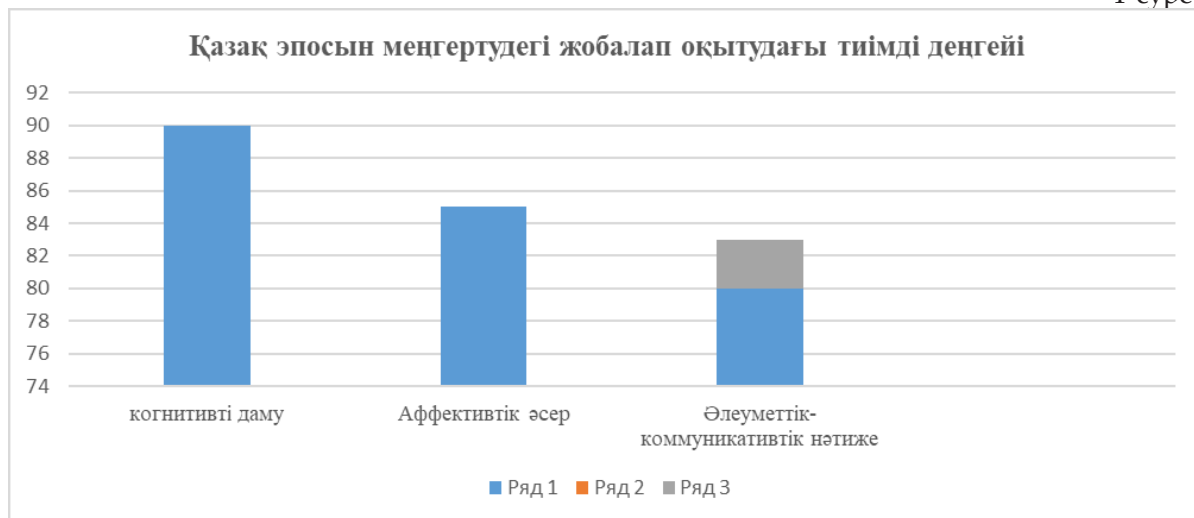
Екіншіден, аффективтік нәтиже – оқушылардың эпостық кейіпкерлерге эмоционалды қызығушылығы мен ұлттық патриоттық сезімінің күшеюі арқылы байқалды. Сауалнама мен бақылау нәтижелері бойынша, жоба барысында оқушылардың ұлттық құндылықтарға,

батырлық пен ерлік идеяларына деген ішкі қатынасы нығайғаны анықталды. Бұл мәдени тұрғыдан мазмұнның әсерінің қалыптасуы негізінде дәлелдейді.

Үшіншіден, жобалау әдісінің әлеуметтік-коммуникативтік тиімділігі байқалды. Ол, топтық және жұптық жобалар барысында оқушылар пікірталас мәдениетін, рөлдік өзара әрекет дағдыларын дамытты. Осы арқылы эпостық тақырыптардың әдеби мазмұнын меңгеруі мен құндылықтық коммуникация алаңының айналуы ерекше атап өгуге болады.

Сонымен қатар, жобалық әдіс арқылы оқыту білім алушылардың пәндік және метапәндік құзыреттерін (ақпаратпен жұмыс, зерттеу жүргізу, шешім қабылдау, өзін-өзі бағалау) қалыптастырды. Зерттеу жұмысымызды диаграммада жобалап оқыту әдісінің қазақ эпосын оқытудағы негізгі үш нәтиже бағытының тиімділік деңгейін көрсетеміз.

1-сурет

Бұл көрсеткіштер білім алушылардың ойлау, эмоциялық және әлеуметтік дағдыларын кешенді түрде дамытуға мүмкіндік беретінін дәлелдейді. Зерттеу барысында жобалық оқыту әдісін қолдану барысында, студенттердің:

- сыни және шығармашылық ойлау қабілетін арттырады;
- топта тиімді қарым-қатынас орнатуға үйретеді;
- ұлттық мәдениет пен рухани мұраға деген құрметін күшейткені байқалды.

Осы ретте, жобалық оқыту әдісінің нәтижесі эпос пен заманауи өмір арасындағы рухани көпірдің қалыптасуы. Білім алушылардың эпостық кейіпкерлердің ерлік, намыс, әділет секілді ұғымдарын бүгінгі қоғамның тұлғаларымен салыстырып, ұлттық болмысты заманауи контексте білім ойларын арттырды. Қазақ эпосын оқытудағы жобалық әдісі арқылы оқытудың теория мен тәжірибені біріктіріп, оқушылардың сыни ойлау, мәдени сезімталдық және азаматтық жауапкершілік қабілеттерін дамыту негізге алынды. Бұл әдіс білім алушының рухани-адамгершілік және тұлғалық қалыптасуға бағытталған жүйе екенін дәлелдейді.

Қорытынды. Қазақ эпосын жобалық әдіс арқылы оқыту – бұл ұлттық мұраны жаңа формада танып, білім беру кеңістігін тұлғалық және мәдени тұрғыдан байытатын тиімді педагогикалық әдістеме болып табылады. Жобалық тәсіл дәстүр мен инновацияны, ғылыми сарап пен шығармашылық әрекетті үйлестіре отырып, оқушыларға эпостардың терең мәнін түсінуге мүмкіндік береді. Бұл әдістеме педагогикалық парадигмалық өзгерістермен үндесіп, білімді бірлесе жасап шығару қағидасына негізделген: оқушылар мен мұғалім бірлесіп іздену арқылы эпостық мазмұнды тек есте сақтау емес, сонымен бірге оны талдау, интерпретациялау, өз тұжырымдарын жасау арқылы меңгереді.

Жобалық әдіс арқылы эпостардағы батыр бейнесін қазіргі қоғамдағы қаһарман ұғымымен салыстыруға мүмкіндік туады. Осы жолмен оқушылар батырлық ұғымының

тарихи, мәдени, әлеуметтік контекстерін зерттеп, оның моральдық мәні мен ішкі философиялық мазмұнын анықтайды. Батырлық пен қаһармандық тек тарихи оқиғаларға ғана байланысты емес, бүгінгі күннің адамдық қасиеттері, жауапкершілік және қоғамдық ұстанымдарымен сабақтасып, сабақтастық арқылы халық мәдениетінің тұрақтылығы мен рухани бірлігін көрсетеді.

Эпостық батырлық ұғымы халықтың рухани жадында мәңгілік құндылық ретінде қалыптасқан: дәуірге қарай оның бейнесі өзгергенімен, өзегінде елге адалдық, ерлік, әділдік және қоғам алдындағы жауапкершілік идеясы сақталады. Жобалық әдіс бұл құндылықтарды оқушыға көркемдік-танымдық тұрғыдан жеткізіп, тек тарихи фактіні меңгертуге ғана емес, сонымен бірге этикалық, рухани және шығармашылық ойлауды дамытатын құрал ретінде қызмет етеді.

Эпосты жобалық әдіс арқылы оқыту – бұл ұлттық мәдени мұраны заманауи білім беру процесінде тиімді қолданудың жаңа тәсілі, оқушылардың тұлғалық дамуына, шығармашылық қабілеттерінің ашылуына және ұлттық сана мен рухани бірліктің нығаюына жол ашатын педагогикалық амал. Ең бастысы, қазақ эпостарын жобалық әдіс арқылы оқыту ұлттық мұраны жаңа формада тануға мүмкіндік беретін, білім беру кеңістігін тұлғалық және мәдени тұрғыда байытатын әдістеме болып табылады. Бұл әдіс дәстүр мен инновацияны, ғылыми сарап пен шығармашылық әрекетті ұштастырады, педагогикадағы парадигмалық өзгерістермен үндесіп, білімді бірлесе жасап шығару қағидасына сүйенеді. Жобалық әдіс оқушыларға эпостық батыр мен бүгінгі қоғам қаһарманы арасындағы байланыстың ішкі моральдық мазмұнын талдап, негізгі ұғымдарды түсінуге жағдай жасайды. Эпостардағы батырлық ұғымының сабақтастығы халықтың мәдени тұрақтылығы мен рухани бірлігін айғақтайды; дәуірге сай өзгерсе де, өзегінде елге адалдық, ерлік идеясы сақталады. Оқушылар тарихи-салыстырмалы, аналитикалық, жүйелеу, текстологиялық және рөлдік ойын әдістерін қолданып, эпостардағы кейіпкерлердің мінез-құлқын, моральдық шешімдерін зерттейді, олардың бүгінгі қоғамдағы өзектілігін бағалайды. Осылайша, жобалық әдіс арқылы эпостарды оқыту шығармашылық ойлау мен зерттеу дағдыларын дамытып, ұлттық мәдениет пен рухани құндылықтарға деген құрметті қалыптастырады.

Әдебиеттер

1. Что такое проектное обучение и где оно применяется? URL: https://skillbox.ru/media/education/chto-takoe-proektnoe-obuchenie-i-gde-ono-primenyaetsya/?utm_source
2. Касьяник Е.А. Метод проектов: от теории к практике //Мастерство online [Электронный ресурс]. – 2015. – 4(5). URL: <http://ripo.unibel.by/index.php?id=913>
3. Нартова О.В. Инновационные технологии в образовании: проектная методика// Качество образования: системы, технологии, инновации: материалы международной научно-практической конференции. — Барнаул: АлГТУ, 2007. — С. 316-317. URL: <http://elib.altstu.ru/diss/conferenc/2007/kat/c2007.htm>
4. Ayazhan Toibazar, Gulnaz Dautova1, Yerbol Aliyev & Talgat Turdali. Ethnic Narratives in Education: The Role of Kazakh Epics in Preserving Cultural Heritage and Identity. Al-Farabi Kazakh National University, Almaty, Republic of Kazakhstan. Journal of Ethnic and Cultural Studies 2025, Vol.12, No. 1, 154-177. DOI: <https://doi.org/10.29333/ejecs/2414>
5. Қасқабасов С. Қазақтың халық прозасы. – Алматы: Жазушы, 1984. – 272 б.
6. Yergubekova, Z., & Rayeva, V. (2023). System of “Hero” conception in Kazakh heroic poems. EuroAsia Journal of Social Sciences and Humanities, 10(30). – P. 86-94. DOI: <https://doi.org/10.5281/zenodo.7949107>
7. «Қобыланды батыр» жыры. – Алматы: Ана тілі, 1991. – 125 б.
8. «Ер Тарғын». Қазақ халық эпосы. – Алматы: Жазушы, 1989. – 280 б.
9. Қоңыратбаев Ә. Эпос және оның типологиясы. – Алматы: Ғылым, 1987. – 531 б.
10. Тұрсынов Е. Қазақ эпосының поэтикасы. – Алматы: Білім, 2004. 320 б.

Н.А.МАЖИЕВА, Н.С.БАЛТАБАЕВА

Казахский национальный женский педагогический университет, Алматы, Казахстан

Р.А.БЕРКЕНОВА

Шерхан Мұртаза атындағы Халықаралық Тараз университеті, Тараз, Қазақстан

ПРЕПОДАВАНИЕ КАЗАХСКИХ ЭПОСОВ В ВУЗАХ ПО ПРОЕКТНОЙ МЕТОДИКЕ

Аннотация. В данной статье рассматриваются способы преподавания казахского эпоса в высших учебных заведениях методом проектов. Цель исследования – выявить возможности проектного обучения, сформировать творческие способности и исследовательские навыки будущих учителей, их отношение к национальным ценностям. То есть, проектное обучение ориентирует студентов на формирование самостоятельных искателей, аналитиков и мыслителей.

Проводится сопоставительный анализ жанровых особенностей и общих черт эпических произведений, определяется их роль в национальном мировоззрении. На примерах доказывается, что победа героя, его героизм в защите Родины, достигнутый через преданность любимой, является основным мотивом, выражающим волеизъявление народа идеалы. Подобные сюжеты на протяжении веков находили своё продолжение в народном творчестве и сохранялись в народной памяти как образец. То есть, учитывая, что актуальность данной темы, изучаемой в области фольклора и педагогической науки, не теряет своей актуальности и в современный период, при использовании метода проектов студенты изучают тематические и содержательные особенности, исторические основы эпоса, всесторонне анализируют его художественно-эстетическую ценность и сочетают это с современными технологиями обучения. Такой подход повышает интерес студентов к национальному духовному наследию, развивает их предметные и метапредметные компетенции. На основе опросов и дискуссий, проведенных среди студентов университета, а также аналитической работы на лекциях и практических занятиях, были систематизированы их взгляды и выводы. В этом направлении, опираясь на методические выводы известных ученых-педагогов, на уроках использовались эффективные методы.

Результаты исследования показывают, что метод проектов при обучении казахскому эпосу повышает активность студентов, навыки критического мышления, культуру командной работы.

N.A.MAZHIYEVA, N.S.BALTABAEVA

Kazakh national woman's teacher training university, Almaty, Kazakhstan

R.A.BERKENOVA

International Taraz university named after Sherkhan Murtaza, Taraz, Kazakhstan

TEACHING KAZAKH EPICS IN UNIVERSITIES USING PROJECT-BASED METHODS

Annotation. This article examines project-based teaching methods for Kazakh epics in higher education institutions. The purpose of the study is to identify the potential of project-based learning, develop the creative and research skills of future teachers, and foster their attitude toward national values. In other words, project-based learning guides students toward developing into independent explorers, analysts, and thinkers.

A comparative analysis of the genre characteristics and common features of epic works is conducted, and their role in the national worldview is determined. Examples demonstrate that the hero's victory and his heroism in defending the Motherland, achieved through devotion to his beloved, are the primary motif expressing the ideals cherished by the people. Such stories have continued throughout the centuries in folklore and have remained in the people's memory as models. Considering that the relevance of this topic, studied in the fields of folklore and pedagogy, remains relevant today, using the project-based method, students explore the thematic and substantive features and historical foundations of the epic, comprehensively analyze its artistic and aesthetic value, and combine this with modern teaching technologies. This approach increases students' interest in the

national spiritual heritage and develops their subject-specific and meta-subject competencies. Based on surveys and discussions conducted among university students, as well as analytical work during lectures and practical classes, their views and conclusions were systematized. In this regard, drawing on the methodological findings of renowned academics and educators, effective methods were used in lessons.

Keywords: The study results show that the project-based method in teaching Kazakh epic poetry increases student engagement, critical thinking skills, and a culture of teamwork.

References

1. Chto takoe proektnoe obuchenie i gde ono primenäetsä? URL: https://skillbox.ru/media/education/chto-takoe-proektnoe-obuchenie-i-gde-ono-primenya-etsya/?utm_source
2. Käsänik E.L. Metod proektov: ot teorii k praktike //Masterstvo online [Elektronnyi resurs]. – 2015. – 4(5). URL: <http://ripo.unibel.by/index.php?id=913>
3. Nartova O.V. Innovatsionnye tehnologii v obrazovanii: proektnaia metodika// Kachestvo obrazovania: sistemy, tehnologii, innovatsii: materialy mejdunarodnoi nauchno-prakticheskoi konferentsii. – Barnaul: İzd-vo AlgGTU, 2007. – S. 316–317. URL: <http://elib.altstu.ru/disser/conferenc/2007/kat/c2007.htm>
4. Ayazhan Toibazar, Gulnaz Dautova1, Yerbol Aliyev & Talgat Turdali. Ethnic Narratives in Education: The Role of Kazakh Epics in Preserving Cultural Heritage and Identity. Al-Farabi Kazakh National University, Almaty, Republic of Kazakhstan. Journal of Ethnic and Cultural Studies 2025, Vol.12, No. 1, 154-177. DOI: <https://doi.org/10.29333/ejecs/2414>
5. Qasqabasov S. Qazaqtyñ halyq prozasy. – Almaty: Jazuşy, 1984. – 272 b.
6. Yergubekova, Z., & Rayeva, V. (2023). System of “Hero” conception in Kazakh heroic poems. EuroAsia Journal of Social Sciences and Humanities, 10(30). – P. 86-94. DOI: <https://doi.org/10.5281/zenodo.7949107>
7. «Qobylandy batyr» jıry. – Almaty: Ana tılı, 1991. – 125 b.
8. «Er Tarğyn». Qazaq halyq eposy. – Almaty: Jazuşy, 1989. – 280 b.
9. Qoñyratbaev Ä. Epos jäne onyñ tipologiasy. – Almaty: Čylym, 1987. – 531 b.
10. Türsynov E. Qazaq eposynyñ poetikasy. – Almaty: Bılım, 2004. – 320 b.

Авторлар туралы мәлімет:

Мажиева Назым Айтбайқызы – Қазақ ұлттық қыздар педагогикалық университетінің докторанты, Алматы, Қазақстан.

Мажиева Назым Айтбайқызы – докторант Казахского национального женского педагогического университета, Алматы, Казахстан.

Mazhiyeva Nazym Aitbaykizi – doctoral student, Kazakh National Women’s Pedagogical University, Almaty, Kazakhstan.

Балтабаева Наргиза Смаиловна – философия докторы (PhD), Қазақ ұлттық қыздар педагогикалық университетінің қауымдастырылған профессор м.а., Алматы, Қазақстан.

Балтабаева Наргиза Смаиловна – доктор философии (PhD), и.о. ассоциированный профессор Казахского национального женского педагогического университета, Алматы, Казахстан.

Nargiza Baltabayeva – Doctor of Philosophy (PhD), associate professor Kazakh National Women’s Pedagogical University, Almaty, Kazakhstan.

Беркенова Рабиға Ағабекқызы – филология ғылымдарының кандидаты Шерхан Мұртаза атындағы Халықаралық Тараз университеті, Тараз, Қазақстан.

Беркенова Рабиға Ағабекқызы – кандидат филологических наук Международного Таразского университета имени Шерхана Муртазы, Тараз, Казахстан.

Berkenova Rabiga – The candidate of Philology Sciences Sherkhan Murtaza, International Taraz university, Taraz, Kazakhstan.